

DILLUNS EN ROIG

Glòria Picazo

Concentració per la llibertat dels presos polítics

Plaça de la Vila de Gràcia, 19 de març de 2018

Havia pensat titular la meva intervenció d'aquesta nit com a *Dilluns en groc*, però finalment he decidit canviar-ne el títol per *Dilluns en roig*, tenint en compte que les meves paraules estan dedicades a un gran artista català, Joan Miró.

Com tots sabeu, fou un gran pintor i escultor, però no només això: també va ser una persona compromesa amb Catalunya i amb la cultura catalana, amb un posicionament clarament antifranquista i a favor d'un estat català republicà.

La cultura, i en aquest cas la cultura artística, ens exigeix un pensament crític, configurat a còpia de no perdre mai la curiositat i les ganes de continuar aprenent. Les arts ens poden oferir models, valors, posicionament crític i compromís amb la comunitat a la qual pertanyen, com ens demostrà Joan Miró.

Per aquestes raons, i en moments tan crítics com els que estem vivint, no he volgut passar per alt algunes lliçons que ens ofereix el seu comportament.

L'any 1937, Miró va participar en l'Exposició Universal de París, al Pavelló Espanyol de la República, juntament amb Pablo Picasso i Juli González, entre altres artistes. El *Guernica* de Picasso, *El Segador* de Joan Miró i la *Montserrat* de Juli González esdevenen, tots tres, crits rabiosos contra els horrors de la Guerra Civil espanyola. Malauradament, la pintura de Joan Miró va desaparèixer en acabar-se l'exposició, però ara se'n pot veure una reproducció fotogràfica en la rèplica del Pavelló. Aquest edifici, obra de l'arquitecte Josep Lluís Sert, es va aixecar al barri de la Vall d'Hebron amb motiu dels Jocs Olímpics. Les obres de Miró *Pagès català al clar de lluna* i *El segador* (amb una falç a la mà) eren fermes al·lusions a Catalunya en un context internacional com era l'Exposició de París.

Des d'aquell moment, el seu posicionament clar i contundent el trobem en la sèrie de 50 litografies anomenada *Barcelona*, fetes el 1939 i impreses el 1944 a la mateixa ciutat, en les quals desfermà tot el rebuig contra allò que havien estat els estralls de la Guerra Civil.

Potser esgotat per la dificultat dels moments viscuts, en la sèrie següent, *Constel·lacions*, que coincideix en el temps amb la Segona Guerra Mundial, Miró decideix tancar-se a Mallorca i evadir-se dels horrors de la guerra per pintar les estrelles des de l'illa.

Al llarg dels anys següents, el seu compromís amb Catalunya i amb la cultura catalana el trobem reflectit en molts dels cartells que va fer: *Maig 1968*, cartells per a

Comissions Obreres, per al Diccionari Salvat català, per al II Congrés Jurídic Català, per a un teatre a Catalunya, per al Barça, per al diari en català *Avui*, per al Centenari del Centre Excursionista de Catalunya; un projecte de cartell, l'any 1977, per a la campanya "Volem l'Estatut", i un cartell per a Òmnium Cultural, l'any 1974, que inclou la frase "ja ajudeu la cultura catalana?".

El seu compromís amb Catalunya es manifestava constantment i l'any 1975, en una entrevista, va dir: "Fa 45 anys que treballo per la cultura catalana i quan faig un cartell per al Barça no és pas per al futbol, sinó per a Catalunya. El que importa és l'adjectiu".

I, de nou, el seu compromís es mostrà amb la coberta del disc *Cançons de la roda del temps*, de Raimon, editat el 1966, que consta de 13 poemes de Salvador Espriu. El cantant, en agraïment, li dedicà la cançó tres anys després:

"A Joan Miró"

D'un roig encès
voldria les cançons.

D'un roig encès
voldria la vida.

D'un roig encès
tots els amors.

D'un roig encès
aquest racó tan perillós;
la gent d'ací i la de fora
que fossen tots
d'un roig encès.

D'un roig encès
voldria el món,
i dir les coses
tal com són.

El roig pintat de Miró i el roig de dir les coses tal com són de Raimon esdevenien tot un clam de llibertat.

L'any 1969 acceptà la proposta d'uns joves arquitectes per fer l'exposició "Miró, l'altre" al Col·legi d'Arquitectes de Barcelona. Miró va decidir pintar les vidrieres sota el mural de Picasso. I ell mateix va explicar: "Els arquitectes joves volien fer una exposició de

xoc, d'atac", tot al contrari de l'exposició antològica oficial que s'havia fet un any abans a Barcelona, a la Capella de l'Antic Hospital. Les autoritats locals volien recuperar el pintor de gran prestigi internacional, que fins aleshores havia estat totalment marginat.

I Miró continua dient: "No vaig anar a la inauguració de l'exposició oficial. Era a Barcelona, però en el darrer moment vaig fer anunciar que no hi aniria per no creuar-me amb les autoritats. Però sí que hi era pels arquitectes joves, i a les tres de la matinada –perquè no hi hagués ningú, no era un espectacle- estava pintant sobre la vorera amb inscripcions en català a favor de la llibertat de Catalunya".

En acabar l'exposició, dos mesos després, el 30 de juny a les 12 del migdia, Miró va agafar una escombra amb dissolvent i esborrà el seu efímer mural. De l'exposició i de l'acció n'ha quedat un documental filmat per Pere Portabella. D'aquella data farà ben aviat 50 anys.

Un any després, el 1970, va participar en la Tancada d'intel·lectuals de Montserrat. Era molt conscient d'on anava, tot i que va rebre algunes crítiques que, amb malícia, ho posaren en dubte.

El 1974 pintà el tríptic *L'esperança d'un condemnat a mort*, que avui es troba en la col·lecció permanent de la Fundació Miró. El mateix dia que Miró acabava aquest tríptic, Salvador Puig Antich era executat a la presó model de Barcelona. El pintor ho veié com una terrible coincidència i decidí dedicar-li a Puig Antich. Miró descriu la pintura en aquests termes: "Una línia negra damunt d'un fons blanquinós, una línia negra com un fil que algú talla perquè té la força i gens de pietat".

L'any 1978, ja en plena Transició, Miró seguia enrabiad contra el dictador i contra tots els dictadors del segle XX, i així ho demostra en la tria dels personatges que creà per a l'espectacle de titelles *Mori el Merma*, estrenat al Liceu de Barcelona. S'hi denota la fúria, expressada mitjançant un personatge grotesc i pervers com el Merma, inspirat en l'Ubu rei d'Alfred Jarry. S'entenia, fàcilment, qui hi havia darrere el personatge d'aquest titella.

I, ja per acabar, vull expressar el fet que no puc ni imaginar-me com hauria patit Joan Miró si hagués vist la furgoneta, el 17 d'agost, aturada sobre el seu mosaic de les Rambles, després d'haver mort i ferit tantes i tantes persones. De ben segur que la desolació, primer, i la indignació, després, haurien ressorgit de nou amb un llenguatge ferotge de condemna i de rebuig a la violència per part de l'artista.

En la meva opinió, el mateix mosaic de Joan Miró s'ha imposat com un monument renovat, ja no només dedicat a Barcelona, com fou en origen, sinó també com a monument dedicat a la memòria de les 16 persones que varen perdre la vida aquell dia d'agost.

Ateses les circumstàncies actuals, em puc imaginar també molt fàcilment Joan Miró fent de nou un cartell per a Òmnium Cultural, demanant, en aquesta ocasió, la llibertat de tots els presos polítics catalans o bé dient que “tots som Òmnium”.